

V

**OBRAZOVANJE I ZNANSTVENI
PRINOSI / EDUCATION AND
SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS**

NOVI PRISTUPI DOKTORSKIM STUDIJIMA U POLJU INFORMACIJSKIH ZNANOSTI¹

Tatjana Aparac-Jelušić

Prof. dr. sc. u miru, Mrkopalj, Hrvatska

KLJUČNE RIJEČI:

doktorski studiji, informacijske znanosti – doktorski studiji, Hrvatska – razvoj doktorskih studija u polju informacijskih znanosti, Sveučilište u Zadru – doktorski studij u polju informacijskih znanosti

SAŽETAK

U ovom radu raspravlja se o novim pristupima doktorskim studijima u polju informacijskih znanosti, s posebnim osvrtom na situaciju u Hrvatskoj i detaljnijim prikazom doktorskog studija „Društvo znanja i prijenos informacija“ koji se od 2008. godine nudi na Sveučilištu u Zadru. Uz osnovne naznake trendova u svijetu i Europi, pozornost je usmjerena na poticaje, oblikovanje, razvoj i postignuća zadarskog doktorskog studija koji je od svojeg početka zagovarao suradnju s nastavnicima s Odsjeka za informacijske znanosti u Osijeku i suradnicima s inozemnih sveučilišta s ciljem osnaživanja nastavne i znanstvene jezgre unutar hrvatskog obrazovnog i istraživačkog prostora u polju knjižnične i informacijske znanosti. U radu su predstavljeni podaci o doktorskim studentima, obranjenim doktoratima i sinopsisima doktora-ta, njihovu sudjelovanju na domaćim i međunarodnim skupovima, organizaciji ljetnih škola i vođenju znanstvenih i razvojnih projekata u kojima, uz svoje mentore, sudjeluju doktorandi i postdoktorandi.

1 Ovaj se rad jednim dijelom oslanja na autoričin rad *New approaches, structural and organizational changes in the PhD programme in LIS/IS*, objavljen u IFLA-inu zborniku u povodu 40. obljetnice njezine Sekcije za obrazovanje (Education and Training Section – SET) (Aparac-Jelušić, 2016). Dionice povezane s pokretanjem doktorskog studija u Zadru nadograđuju se na autoričinu dokumentaciju koju je pripremala za potrebe akreditiranja programa i *online* brošuru *Društvo znanja i prijenos informacija: Vodič kroz studij* (Vodič, 2016.) koji je priredio Odjel za informacijske znanosti, a objavljen je na mrežnom mjestu Sveučilišta u Zadru, 2016.

Uvod

Temeljito proučivši doktorske radove obranjene na studijima iz knjižnične i informacijske znanosti (KIZ) za razdoblje od 1930. do 2007., Sugimoto, Russell i Grant (2009) zaključuju da u SAD-u i Kanadi nedostaje stručna literatura usmjerena na problematiziranje razloga za pokretanja takvih studija, tumačenje osnovnih pristupa te analizu strukture studija i metodologije njihova izvođenja. Također je razvidno da gotovo i nema opsežnijeg istraživanja o ishodima doktorskih studija i njihovu utjecaju na razvoj i jačanje teorijsko-metodološke osnove KIZ polja. Obrazovanju u polju KIZ-a i užem području informacijske znanosti (IZ) znatnu pažnju posvećivao je godišnjak ARIST (Mezick i Koenig, 2008), ali i u tim preglednim radovima nema dovoljno informacija o doktorskim studijima. Natuknice o doktorskim studijima nedostaju u vodećim enciklopedijama u kojima je zastupljeno obrazovanje u polju KIZ/IZ, a ako se u natuknicama o obrazovanju u KIZ/IZ području i nađe poneka informacija, nedostatna je za ozbiljnije analize.

U vodećim časopisima iz KIZ-a s vremena na vrijeme istražuju se povijesne dimenzije obrazovnih programa, utjecaj promjena u informacijskom društvu na temeljne sadržaje u području KIZ-a, problematika konvergencijskih izazova i interdisciplinarnih pristupa, internacionalizacije obrazovanja u polju te promjene povezane s novim pristupima obrazovanju s metodičke strane (na primjer *Journal of Education for Library and Information Science – JELISE*, *Education for Information – Efi*, *Journal of Documentation – Jdoc*, *Libri*).

U svjetlu pristupa pokretanju i razvoju doktorskih studija u širem području informacijskih znanosti valja naglasiti da pojedine sredine, čak i one koje se smatraju najrazvijenijima, nisu ustanovile doktorske studije sve do konca 20. stoljeća što, moguće, pojašnjava nedostatak istraživanja o doktorskim studijima u polju KIZ-a.

Rasprave o pokretanju doktorskih studija u svim akademskim/znanstvenim područjima intenzivirale su se početkom devedesetih godina 20. stoljeća, pa se tako Hurt (1992) osvrće na tadašnji nagli porast doktorskih studija u SAD-u, što pripisuje nedostatku znanstveno-nastavnog osoblja na visokoškolskim ustanovama općenito. Slično se događalo i u europskim zemljama, na primjer u Velikoj Britaniji, na Iberskom poluotoku ili u Skandinaviji. Snažniji zamah potaknut je tek nakon zahtjeva da predavači (*lecturers*) trebaju steći doktorate što do tada nije bilo uobičajeno, a izravna je posljedica promjena u organizaciji visokoškolske nastave.

Kada se raspravlja o doktorskim studijima, zamjetno je i to da se u drugim znanstvenim disciplinama istraživanja fokusiraju na utvrđivanje obrazaca, trendova i onih područja koja mogu znatnije unaprijediti znanstvenoistraživački i

nastavni rad (usp., na primjer, Hartnett i Katz, 1977), a poseban se naglasak stavlja na pripremu studenata za znanstveni rad tijekom studija na diplomskoj razini, poglavito u odnosu na kvalitativnu metodologiju. Na tom je tragu zanimljiva studija Goldea i Dorea (2001) o doktorskim programima u 11 disciplina i 27 sveučilišta. Rezultati njihova istraživanja upozorili su na to da studenti ne razumiju sam proces dokorskog studija i kako postići maksimalnu djelotvornost, što navodi na zaključak da je riječ o složenim ciljevima i interakcijama koje valja pažljivo ugraditi u programe.

Nesumnjivo je da je obrazovanje na doktorskoj razini poprimilo nove oblike i da nastoji pronaći odgovore na izazove suvremenog doba, osobito na tragu povezivanja znanosti i gospodarstva, a u posljednje vrijeme i snažnijim zagovaranjem humanističkih dimenzija bez kojih je teško zamisliva uspješnost poučavanja i osposobljavanja budućih sveučilišnih nastavnika i znanstvenika, pri čemu je iznimno važna uloga HERA-e (Humanities in the European Research Area). Zamjetna je također pojava *online* doktorskih studija, ne samo u odnosu na prirodnu organizacije obrazovnih ustanova, kao što je UK Open University, nego i na „tradicionalnim“ sveučilištima (usp. Butcher i Sieminski, 2006).

Za razvoj i kvalitetu doktorskih programa posebno se važnom nameće ideja internacionalizacije jer se povezivanjem više akademskih ustanova pri oblikovanju i ponudi studija postiže uključivanje izvrsnih znanstvenika i njihovih projekata na kojima mogu istraživati i doktorski studenti. Na tom tragu potiču se i financiranju kolaborativni programi (na primjer programi Europske komisije, američke Zaklade za znanost, pojedinih nacionalnih zaklada za znanost) za što se izdvajaju znatna financijska sredstva kako bi se razvili, izvodili i provjeravali novi pristupi i modeli doktorskih studija. Cilj je uvesti znanstveni rad kao mjerilo izvrsnosti pri čemu se posebna pažnja posvećuje tomu da se zainteresira znanstvenike za uključivanje doktorskih studenata u projekte koje vode te zajedničko objavljivanje znanstvenih radova i sudjelovanje na znanstvenim konferencijama.

Europski obrazovni prostor i doktorski studiji

Rasprave u vezi s novim pristupima i konceptualnim promjenama osobito su intenzivirane nakon uvođenja bolonjskog procesa, ali se i dalje rijetko piše o doktorskim programima i njihovim ishodima na razvoj pojedinih znanstvenih polja i grana, povezanosti sa znanstvenim istraživanjima, unapređivanju praktičnog rada i obrazovanju nastavnog kadra koji predaje na sveučilišnim studijima.

Unutar europskog prostora visokoškolskog obrazovanja, slijedom dogovora ministara i potpisanih deklaracija, od 2000. jačaju nastojanja da doktorski studiji odgovore na potrebe širokog područja zapošljavanja te da znatnije pridonese pripremi budućih naraštaja akademskog osoblja. Na tom tragu dodatno se ističu oni ciljevi doktorskih studija kojima se nastoji potaknuti i razvijati usuglašavanje kvalifikacija stečenih na tim studijima s kvalifikacijskim okvirom EHEA-a (European Higher Education Area), a da se pritom sačuva središnja uloga tih studija u procesima pripreme mladih znanstvenika za znanstvena istraživanja (usp. London, 2007; Winckler, 2009).

Nakon što su doktorski studiji 2003. i formalno uključeni u treći ciklus okvira koji je predložen „bolonjskom reformom“, slijedom nastojanja Udruge europskih sveučilišta (European University Association – EUA) na radnom seminaru u Salzburgu utvrđena su zajednička načela koja su objavljena u tzv. Bergenskom izvještaju (usp. Bergen Communique, 2005), a zatim se na Londonskoj konferenciji izdvojio proces strukturiranja doktorskih programa kao prioritet za iduća razdoblja (usp. Winckler, 2009).

I nakon tih nastojanja, sustavno vođenih rasprava, objave niza korisnih dokumenata, proces osuvremenjivanja doktorskih studija nije u svim sredinama do kraja zaživio, iako je zbog nedostatka preglednih radova o toj temi u Europi ili pojedinim njezinim cjelinama, teško doći do vjerodostojnih pokazatelja o tome što je učinjeno, što nedostaje. U osnovi, to ne treba iznenađivati jer su tradicije različite, vrijeme otvaranja doktorskih studija također je različito, a procesi su dugotrajni. U takvim okolnostima opći su pregledi složenije prirode i zahtijevaju često provjeravanja *in situ*.

Doktorski studiji iz informacijskih znanosti u europskom obrazovnom prostoru

Kada se promatra razvoj doktorskih programa u polju informacijskih znanosti u Europi, potrebno je uzeti u obzir da su se programi na akademskoj razini počeli razvijati relativno kasno. Na primjer, prema Åstromu (2008), proces uvođenja informacijskih studija u akademsku obitelj u nordijskim zemljama započeo je prilično kasno, negdje koncem 1970-ih godina, a rezultirao je postizanjem akademskog statusa za obrazovne jedinice tek koncem 1990-ih godina u Norveškoj, Švedskoj, Finskoj i Danskoj. S druge strane, od sredine 1980-ih godina KIZ škole/odjeli započeli su s procesima temeljitih uvida i revizijama postojećih programa

u odnosu na broj studenata i u odnosu na kurikule, pa su posljedice bile vidljive u znatnim promjenama u organizaciji i strukturi studija.

U posljednjim desetljećima 20. stoljeća, prema Mezicku i Koenigu (2008) obrazovanje u polju informacijske znanosti u velikoj je mjeri koegzistiralo sa studijima iz knjižničarstva, a početkom 21. stoljeća moguće je pratiti bitne strukturne promjene povezane sa spajanjem KIZ/IZ odjela u veće sveučilišne jedinice te oživljavanjem nastojanja četiriju velikih američkih sveučilišta da se povežu i time ojačaju svoju nastavnu i znanstvenoistraživačku komponentu, poznatu kao iSchools inicijativa. „Pokret“ je početkom prvog desetljeća 21. stoljeća zahvatio i nekoliko europskih zemalja. Već 2016. u Europi je 21 sveučilišna obrazovna jedinica iz 12 zemalja učlanjena u iSchools zajednicu (usp. Seadle, 2016, str. 25).

U poglavlju koje obrađuje problematiku doktorskih studija iz KIZ-a u europskom obrazovnom prostoru prikazani su studiji u Tampereu, Berlinu i Kopenhagenu (usp. Aparac-Jelušić, 2016, str. 71–72) s ciljem da se upozori na nove pristupe i strukturne promjene. Doktorskih studija, dakako, ima više i svi su prolazili kroz razdoblje manjih ili većih promjena. Međutim, i nadalje je prisutna neujednačenost u odnosu na trajanje studija (3 ili 4 godine) i povezanost sa znanstvenim projektima. Dobar primjer za to bio je u Hrvatskoj sredinom 2000., pri pokretanju doktorskih studija na načelima bolonjske reforme, kada se uvjetovalo da nositelj ima odobrene znanstvene programe i projekte, što se nakon 2010. polako počelo napuštati, dijelom i zbog još nejasne situacije oko njihova financiranja. Nadalje, razlike su vidljive tamo gdje je to moguće utvrditi,² a nedostaju i podaci o uključenosti studenata u znanstvena istraživanja i o zajedničkom objavljivanju radova s mentorima. U IFLA-inoj publikaciji (World Guide, 2007) koja donosi podatke o ustanovama/tijelima širom svijeta koje se bave obrazovanjem knjižničara, arhivista i informacijskih stručnjaka, nažalost, ima podosta netočnih, pa stoga i nepouzdanih podataka. S obzirom na godinu objavljivanja, odlučili smo se potražiti najnovije informacije na mrežnim mjestima europskih visokoškolskih ustanova u polju KIZ-a (podaci o URL-ovima nalaze se u popisu literature).

U europskim zemljama unutar Europske unije i onima koje ne pripadaju toj zajednici (iako često slijede preporuke koje se donose u cilju unapređenja doktorskih studija) organizacija, struktura i broj programa vrlo su različiti. U Njemačkoj, na primjer, jedino berlinska iškola (na Humboldtovu sveučilištu) nudi doktorski program čiji je fokus na digitalnim knjižnicama, upravljanju znanjem

2 Na primjer, obveza objavljivanja programa na mrežnom mjestu nositelja studija na nacionalnom i engleskom jeziku ne provodi se u svim sredinama ili se na engleskom jeziku objavljuju osnovni podaci, a detaljni programi dostupni su samo na jeziku matične zemlje.

i informacijskom pretraživanju. Studij je strukturiran tako da nudi seminare iz metodologije i svakog mjeseca jedan doktorski kolokvij, dok u preostalom vremenu studenti provode istraživanja i surađuju s mentorom. U Češkoj i Slovačkoj, na sveučilištima u Pragu i Bratislavi moguće je doktorirati iz područja knjižnične i informacijske znanosti. Praški studij usmjeren je prema prirodi i sistemima znanstvenih informacija, bibliometriji, informacijskoj pismenosti i korisničkim vidovima informacijskih sustava (smjer informacijskih studija), knjižničnim fenomenima i proučavanju knjige s teorijskog i povijesnog motrišta, uključujući digitalizaciju, zaštitu i upravljanje baštinom, informacijsko ponašanje (smjer knjižnično-informacijski) te istraživanju utjecaja informacijske tehnologije na društvo i nove medije (smjer medijske kulture). U Bratislavi se proučavaju slične teme, uz podosta predavanja i izbornih modula, tijekom četiri, odnosno pet godina studija, ovisno o tome je li riječ o redovitim ili izvanrednim studentima.

Cilj je dokorskog studija iz Informacijske znanosti i interaktivnih medija na Sveučilištu Tampere u Finskoj, koji traje tri godine, a nudi se od 2012., pripremiti studente za istraživanja u specijaliziranim područjima informacijskog lanca i interaktivnih medija, pri čemu ih se potiče da razvijaju koncepte, metode i sustave koji će unapređivati informacijsko pretraživanje i upravljanje informacijama i dokumentima.

Poput Francuske i skandinavskih zemalja, u Danskoj je, na Kraljevskoj školi za knjižničnu i informacijsku znanost, predviđena mogućnost stalnog zaposlenja tijekom trogodišnjeg dokorskog studija (ekvivalent 180 ECTS-a) za istraživače te mogućnost pohađanja studija uz plaćanje za izvanredne studente.

Informacije o dokorskim studijima u Francuskoj, Portugalu, Estoniji i Poljskoj, na primjer, nije jednostavno pronaći, ne samo zbog jezičnih zapreka nego i stoga što se ti studiji organiziraju unutar većih cjelina ili dokorskih škola, nazivlje kojih ne upućuje izravno na određeno polje ni na jedinicu koja je nositelj programa. U osnovi traju tri godine, nude predavanja iz teorije i metodologije, seminare i prostor za samostalan rad. Posebnost tih studija u Francuskoj u tome je što svaki dokorski student treba imati dva mentora.

U Španjolskoj su dokorski studiji iz KIZ/IZ-a pokrenuti 1991., a prva je disertacija obranjena 1995. (usp. Ortiz-Repiso, 2015). Muñoz-Cañavate i Larios-Suárez (2017) objavili su jednu od rijetkih studija u kojoj analiziraju povijesni razvoj i stanje prije i nakon bolonjske reforme te zaključuju da je bolonjski proces vodio prema konsolidaciji dokorskih studija, ali da podaci upućuju na neznatne izmjene u ponuđenim sadržajima.

Na portalu koji donosi podatke o dokorskim studijima iz informacijske i ra-

čunalnih znanosti u Ujedinjenom Kraljevstvu navedeno je 18 programa, među kojima su programi iz strojnog učenja, znanosti o podacima, umjetnoj inteligenciji, obradi jezika, informacijskog pretraživanja i slično, koje zapravo nude odjeli iz računalnih znanosti i lingvistike, ali i jedan doktorski studij iz knjižničnog i informacijskog menadžementa (na Sveučilištu Wolverhampton) koji usmjerava studente prema područjima scientometrije, webometrije i altmetrije. Kako su među najpoznatijim britanskim sveučilištima nesumnjivo City University u Londonu i School of Information u Sheffieldu, zanimalo nas je koja su istraživačka područja pokrivena i kako se ti studiji organiziraju. Londonski doktorski program usmjerava studente prema nekoliko područja: dokumentima i dokumentaciji, informacijskoj pismenosti, informacijskom ponašanju, povijesti informacija, informacijskoj etici te novim tehnologijama i KIZ-u. Sheffield pak nudi doktorski studij na kojem studenti mogu istraživati različite teme u širokom polju informacijskih studija, uključujući digitalno društvo, medicinsku informatiku, informacije, znanje i inovativni menadžment, informacijsko pretraživanje, knjižnice i informacijsko društvo. Oba studija nude stipendije, organiziraju predavanja i radionice te potiču studente da se uključe u odobrene znanstvene projekte i objavljuju rezultate svojih istraživanja.

Navedeni primjeri nisu poslužili za temeljitu analizu doktorskih studija, već su izdvojeni s ciljem da se uputi na različite pristupe, ali i nastojanja da se usuglase opterećenja studenta ECTS bodovima te da se omoguće javne rasprave na znanstvenim kolokvijima na kojima se predstavljaju rezultati studentskih istraživanja s ciljem pridobivanja povratnih informacija i poticaja za daljnja istraživanja. Do sadržaja predavanja teško se dolazi putem mrežnih mjesta na kojima se nude osnovne informacije o ponudi doktorskih studija. Zainteresirani se studenti upućuju na znanstvene projekte i interese nastavnika koji su potencijalni mentori.

Hrvatska tradicija i promjene na razini doktorskih studija u polju informacijskih znanosti

Informacijske znanosti u Hrvatskoj i zemljama bivše Jugoslavije svoje početke bilježe od 1960-ih godina kada je pokrenut poslijediplomski studij na Sveučilištu u Zagrebu, kao studij iz specijalnog bibliotekarstva i dokumentacije (usp. Bauer, 1980; Tuđman, 2007; Pehar i Aparac-Jelušić, 2012). Polje informacijskih znanosti svoju je kognitivnu institucionalizaciju postiglo sredinom 80-ih,

kao interdisciplinarno polje u području društvenih i humanističkih znanosti (usp. Pečarić, 2011), a navedeni poslijediplomski studij izvodio se do ak. god. 1979./1980. Posebna je situacija zabilježena 1977. kada je na Sveučilištu u Zagrebu obranjeno osam doktorata iz informacijskih znanosti, među kojima je bio i doktorat E. Verona (usp. Kritovac, 1991). Puni razvoj pak kreće nakon što su ustanovljeni dvogodišnji i četverogodišnji programi na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1976./1977., odnosno 1984. To su temelji na kojima se poslije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu razvija sustav formalne izobrazbe, a polje informacijskih znanosti pridružuje akademskoj i znanstvenoj obitelji.

Nakon skoro petogodišnje pauze, godine 1985. ustanovljen je na Sveučilištu u Zagrebu doktorski studij „Združeni studij iz informacijskih znanosti“ sa smjerovima iz arhivistike, knjižnične znanosti, muzeologije, informacijskih sistema i komunikologije, koji se izvodio na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu do 1987. Nakon što je, poslije dugotrajnih pregovaranja i previranja koja su zrcalila svu složenost odnosa unutar široko postavljenog polja informacijskih znanosti, konačno i Filozofski fakultet stekao akreditaciju (1990.) za izvođenje doktorskog studija, pokrenut je program „Organizacija znanja i teorija baštine“ (1993./1994.) koji se od tada redovito izvodi. Prema podacima iz istraživanja Đ. Pečarić (2011) na doktorskim studijima iz informacijskih znanosti u Hrvatskoj obranjeno je 136 doktorata. Zagrebački doktorski studij koji je restrukturiran 2010. zasniva se na ponudi obveznih i izbornih predmeta iz šireg znanstvenog područja informacijskih i komunikacijskih znanosti i grana: informacijski sustavi i informatologija, knjižničarstvo, arhivistika i dokumentalistika, muzeologija, komunikologija, odnosi s javnošću, masovni mediji, novinarstvo, leksikografija i enciklopedistika i organizacija znanja.

Godine 2009., nakon neuspjelih inicijativa za pokretanje jednog, zajedničkog doktorskog studija u polju informacijskih znanosti u Hrvatskoj, na Odjelu za informacijske znanosti pri Sveučilištu u Zadru, pokrenut je treći doktorski studij u polju informacijskih znanosti, a nešto poslije i u polju interdisciplinarnih humanističkih znanosti, pod nazivom „Društvo znanja i prijenos informacija“.

U drugim sredinama na području bivše SFR Jugoslavije (sveučilišta u Beogradu i Sarajevu) bilo je moguće steći doktorat uz priznavanje znanstvenih radova, a formalna izobrazba na doktorskom studiju u tim dvama sveučilišnim centrima te na Sveučilištu u Ljubljani počinje tek u sklopu bolonjske reforme. Prema IFLA-inoj publikaciji (usp. World Guide, 2007) na tom prostoru mogućnost stjecanja doktorata u polju KIZ-a nude:

- dva sveučilišta u Bosni i Hercegovini (Sveučilište u Sarajevu koje je dodjeljivalo doktorate iz bibliotekarstva od 1980-ih godina i Sveučilište Istočnog Sarajeva koje nudi doktorski program iz bibliotekarstva i informatike)
- Sveučilište u Beogradu, Filološki fakultet
- Sveučilište u Ljubljani – zajednički doktorski studij iz društveno-humanističkih znanosti na kojem je moguće steći doktorat iz KIZ/IZ-a.

Uvid u strukturu i sadržaj, više negoli samu organizaciju studija, upućuje na bitne razlike, osobito u odnosu na stav prema bibliotekarstvu (Sarajevo i Beograd) i informacijske znanosti (Ljubljana i hrvatska sveučilišta).

Pristup, oblikovanje i izvedba dokorskog studija iz informacijskih znanosti na Sveučilištu u Zadru

Pokretanje akademskog studija iz knjižničarstva na Sveučilištu u Zadru 2004. označilo je prekretnicu u školovanju knjižničara na širokom dalmatinskom prostoru i njegovu zaleđu. Doktorski studij u Zadru utemeljen je 2008. godine³ na jasnoj opredijeljenosti Odjela prema povezivanju struka i znanstvenih grana u širem području informacijskih znanosti i interdisciplinarnih humanističkih znanosti (baštinske studije), jačanju kompetencija nastavnčkog osoblja i uporabi primjerene znanstvene metodologije.

Prijedlog programa i izvedbenog plana interdisciplinarnog dokorskog studija u području društvenih znanosti priređen je nakon mnogih rasprava sa suradničkim ustanovama: Sveučilištem J. J. Strossmayera u Osijeku (Ugovor o suradnji potpisan 2004.), Sveučilištem Rutgers (Ugovor o suradnji potpisan u lipnju 2004.), Sveučilištem u Kaliforniji, Los Angeles – UCLA (Ugovor o suradnji potpisan 2006.) i Sveučilištem u Ljubljani te s nastavnicima s drugih odjela Sveučilištu u Zadru. Danas (2018.) u tom programu, uz navedene partnerske ustanove, sudjeluju nastavnici s Karl-Franzens sveučilišta u Grazu (VESTIGIA – Manuscript Research Centre, Austria) i sa Sveučilišta Linnaeus iz grada Växjö u Švedskoj (LINNAE). U prvim godinama izvođenja dokorskog studija u nastavi su sudjelovali vodeći nastavnici i istraživači iz partnerskih ustanova te pozvani predavači na LIDA (Libraries in the Digital Age) konferenciji i ljetnim školama organiziranim u sklopu modula Organizacija, očuvanje i uporaba pisane baštine

3 Pokretačica i prva voditeljica studija od 2008. do 2015. bila je T. Aparac-Jelušić, a od 2015. do 2018. studij je vodila M. Willer.

(četiri škole), Informacijske potrebe i čitateljski interesi i navike (jedna škola) i Upravljanje promjenama u nakladništvu i knjižarstvu (jedna škola).

Cilj je programa bio poticati kritičko razmišljanje i osigurati preduvjete za uspješan i odgovoran znanstveni rad u skladu s najvišim stručnim i etičkim standardima u znanstvenom radu u polju informacijskih znanosti te omogućiti polaznicima produbljivanje znanja i ovladavanje naprednim vještinama potrebnim za razumijevanje okolnosti nastanka, organizacije, očuvanja i uporabe pisane baštine, a osobito utjecaja novih tehnologija na razvoj društva znanja i prijenos informacija (usp. Prijedlog, 2008).

Sâm prijedlog studija i njegova struktura temeljili su se na spoznajama o društvenoj potrebi za znanstvenim istraživanjima pisane baštine (njezina nastanka, organiziranja, očuvanja i uporabe kao dijela procesa memoriranja i uporabe informacija o baštini); potrebi sustavnog znanstvenog proučavanja informacijskih potreba i navika građana u suvremenom društvu, kako bi se time pridonijelo jačanju uloge nacionalnih kultura u razvoju globalne, a poglavito europske informacijske infrastrukture; potrebi sustavnog proučavanja problema nakladništva i knjižarstva te stvaranje uvjeta za organizirano proučavanje problema cjeloživotnog učenja i upravljanja informacijskim sustavima u obrazovanju (usp. isto).

Uz navedeno, valja istaknuti i potrebu za znanstveno-nastavnim osobljem iz područja društvenih znanosti, polje informacijskih znanosti, kako bi se osiguralo kontinuirano izvođenje kvalitetne akademske nastave slijedom promjena u europskom visokoškolskom prostoru (bolonjska reforma), razvoj informacijskih djelatnosti u digitalnom društvu, intenzivirala kolaborativna znanstvena istraživanja u informacijskim znanostima i interdisciplinarna istraživanja u kojima je segment obrade, prijenosa, korištenja i očuvanja informacija iznimno važan te ojačao teorijski okvir informacijskih znanosti.

Godine 2012. doktorski je program doživio manje izmjene koje su se temeljile na uočenim problemima i iskazanim prijedlozima studenata. Tako je, na primjer, umjesto triju teorijskih predmeta u prvom semestru, nova generacija upisala samo dva predmeta Teoriju informacijskih znanosti i Metodologiju znanstveno-istraživačkog rada, ostavljajući sadržaje predmeta Teorija informacijskog pretraživanja za module, odnosno izborni predmet (usp. Vodič, 2016).

Pri pokretanju studija istaknuto je nastojanje da se doktorandi osposobe za samostalan znanstveni rad, samostalno vođenje znanstvenih projekata, daljnje znanstveno i akademsko napredovanje te da se zapošljavaju kao znanstveni suradnici na visokoškolskim ustanovama, znanstvenim institutima kojima treba znanstveno osoblje u društvenim, posebno informacijskim znanostima, kao vo-

ditelji knjižnica i drugih baštinskih ustanova, te na poslovima planiranja, upravljanja i vrednovanja informacijskih sustava i mreža u nacionalnim i regionalnim informacijskim ustanovama, u uredima državne i mjesne uprave, državnim arhivima, nacionalnim i sveučilišnim knjižnicama i muzejskim dokumentacijskim centrima (usp. Prijedlog, 2008).

Specifična načela doktorskog studija usklađena su 2016. sa sveučilišnim strateškim dokumentima, a ogledaju se u promicanju ideje jedinstvenog i suvremenog sveučilišta temeljenog na primjeni informacijskih i komunikacijskih tehnologija i znalačkom upravljanju promjenama u visokoškolskom obrazovanju i znanstvenom radu s ciljem pokretanja suradnih znanstvenoistraživačkih projekata, osiguravanja uvjeta za sustavnu izobrazbu znanstvenog kadra i stvaranja uvjeta koji omogućuju da Sveučilište u Zadru postane snažno regionalno središte za interdisciplinarna istraživanja u područjima:

- teorije informacijskih znanosti
- teorije organizacije informacija, posebno u odnosu na staru i vrijednu građu, u svrhu njezine zaštite, predstavljanja i korištenja u mrežnom okruženju
- informacijskih potreba i ponašanja u različitim kontekstima, čitateljskih interesa i navika korisničkih skupina različite dobi te osoba s invaliditetom, teškoćama ili u posebnim životnim okolnostima
- znanstvene komunikacije i prosudbe rezultata znanstvenoistraživačkog rada (bibliometrija/ scientometrija/infometrija)
- razvojnih pravaca u nakladništvu i knjižarstvu u tradicionalnom i digitalnom okruženju
- razvoja metodologije znanstvenog istraživanja u području informacijskih znanosti (usp. Vodič, 2016, str. 9).

U odnosu na strukturu, koja do danas nije bitno izmijenjena, studij je zamišljen tako da omogući vrednovanje radnog opterećenja i znanstvenoistraživačkog rada kandidata pa se predmeti koncentriraju na dvjema razinama: istraživanje i učenje, u sklopu predviđenog programa i izvan njega (npr. objavljeni znanstveni radovi). Doktorski studij sastoji se od dvaju dijelova čiji je cilj ovladavanje teorijsko-metodološkim znanjima potrebnim za znanstvenoistraživački rad u području informacijskih znanosti i omogućavanje razvoja sposobnosti samostalnog bavljenja znanstvenim radom u odabranom pravcu.

Studij traje tri godine, odnosno šest semestara (180 ECTS-a) i ima šest bo-

dovnih skupina (više u Vodič, 2016, str. 14–15). U prvom semestru doktorande se upoznaje s teorijom informacijskih znanosti i istraživačkim pitanjima u vezi s proučavanjem društva znanja i prijenosa informacija te relevantnim metodama za znanstvena istraživanja u području društveno-humanističkih znanosti. U drugom semestru doktorandi biraju predmete slijedom vlastitih znanstvenih interesa iz triju ponuđenih modula u sklopu kojih se osigurava da doktorandi samostalno, s razumijevanjem i kritički prate relevantnu znanstvenu literaturu, da ovladavaju vještinama prepoznavanja i proučavanja znanstvenih problema koje su uočili i izdvojili te da u skladu s tim odabiru relevantnu znanstvenoistraživačku metodu. Doktorande se također potiče da slušaju i polažu predmete iz modula koji nije njihov prvi izbor jer time proširuju svoja znanja u znanstvenom polju (usp. Vodič, 2016, str. 11).

Polazeći od stajališta da u akademskom okruženju vođenje studenata zahtijeva predani rad starijih nastavnika (usp. Ugrin, Odom i Pearson, 2008), posebna je pažnja posvećena sustavu mentorstva i sustavnog rada sa studentima, što, povijesno gledano, na srednjoeuropskim sveučilištima nije bilo razvijeno, već su studenti uglavnom samostalno savladavali znanstvenu metodologiju i često sami pripremali svoje disertacije. Poznato je, a istraživanja potvrđuju, da mentoriranje može biti zadovoljavajuće, ponekad frustrirajuće i vrlo zahtjevno u odnosu na uloženo vrijeme (usp. *ibid.*). Stoga je novi program postavio stroge kriterije za praćenje rada i studenata i samih mentora, ali je bilo dopušteno da mentorstvo mogu preuzeti i docenti i izvanredni profesori ako ih pritom kao sumentor prati jedan od redovitih profesora.

Svakako treba naglasiti da su u izvođenju doktorskog programa sudjelovali brojni, vrhunski stručnjaci iz SAD-a i Europe, što je zasigurno pridonijelo njezgovoj kvaliteti i prepoznatljivosti i izvan granica Hrvatske. Međutim, u ocjeni povjerenstva koje je provodilo preliminarno vrednovanje doktorskih studija iz društvenih znanosti na Sveučilištu u Zadru 2015. upravo je ta kvalitativna dimenzija uzeta kao otežavajuća okolnost. Naime, povjerenstvo je preporučilo da više od 50 posto nastavnika treba biti s matičnog Odjela, ne uzevši u obzir broj nastavnika sa suradničkih ustanova, prije svega osječkog Odsjeka i Sveučilišta Rutgers. U konačnom izvješću povjerenstva navedeni je zahtjev preinačen tako da je prihvatljivim postalo da više od 50 posto sadržaja izvode vlastiti nastavnici, odnosno nastavnici sa Sveučilišta u Zadru birani u znanstveno-nastavna zvanja (usp. *Izvješće*, 2017), što implicitno upućuje na otvorenost prema uključivanju nastavnika s drugih hrvatskih sveučilišta i inozemstva.

Osvrt na organizaciju, polaznike i dosadašnja postignuća

Od ak. god. 2008./2009. kada je upisana prva generacija studenata, na doktorski studij „Društvo znanja i prijenos informacija“ upisana su 92 studenta (jedan ponovljeni upis, dakle 91 student). Izvanrednih je studenta 71, a redovitih 20. Nekim je studentima odobren prijelaz s drugih studija koje nisu mogli završiti iz različitih razloga, uključujući i nemogućnost odabira mentora (15 studenata). Jedna je studentica tijekom studija prešla na drugi doktorski studij (iz lingvistike) zbog potrebe radnog mjesta, jedna je izgubila pravo na nastavak studija zbog toga što u zadanom vremenskom roku nije uspješno obranila sinopsis doktorskog rada, petero je studenata odustalo od studija, a 22 studenta (od 72 upisana između 2008./2009. i 2013./2014.) mogu zatražiti dopuštenje za nastavak studija uz propisane uvjete. Među studentima upisanim 2015./2016. do 2017./2018. (ukupno 19), jedan je student uspješno obranio sinopsis doktorskog rada. U tim dvjema posljednjim generacijama sedam je redovitih studenata (asistenti ili znanstveni novaci), a 12 je izvanrednih studenata. Iz podataka o provenijenciji studenata razvidno je da studenti uglavnom dolaze iz Hrvatske, i to iz svih krajeva (Osijek, Zagreb, Rijeka, Split, Zadar, na primjer) te da su četiri studenta iz Bosne i Hercegovine i jedna studentica iz Italije.

Do konca 2018. uspješno je obranjeno 30 doktorata i 14 doktorskih sinopsisa. Dva su doktorska rada u postupku ocjene, odnosno javne obrane. Ukupno je to 50 posto uspješnih studenata, a kada se uzme u obzir broj obranjenih doktorata, uspješnost je 33 posto.

Gledano prema godinama, od prvog obranjenog doktorata 2010. (jednogodišnji studij) do 2018., bilježi se jedan obranjeni doktorat 2011., po dva u godinama 2012. i 2013. te četiri u 2014. U godinama 2015. i 2016. obranjeno je po pet doktorata, 2017. osam, a 2018. dva doktorata.

S obzirom na to da je većina izvanrednih studenata zaposlena te da je desetak studentica zatražilo mirovanje u razdoblju korištenja porodiljnog dopusta, postotak prolaznosti više je no što se bilježi na nekim drugim doktorskim studijima (na primjer podaci za američka sveučilišta upućuju na visok postotak odustajanja i znatno duže vrijeme studiranja no što je predviđeno (usp., na primjer, Cossuto, 2013)). Dublje analize mogle bi iskazati odnose među pojedinim generacijama, unutar pojedinih modula i zadovoljstva suradnjom s mentorima.

Ukupno su bila 22 mentora obranjenih doktorata. Jedna je mentorica uspješno izvela četiri kandidata, jedan njih troje, po dva kandidata izvela su tri nastavnika, a ostali su radili s po jednim studentom. Budući da je na studiju bio zagovaran i

uveden sustav sumentorstva, 21 nastavnik sudjelovao je u pripremama doktora-ta bilo kao stručnjak za određeno područje izvan granica samih informacijskih znanosti (psihologija, pedagogija, sociologija, na primjer) bilo da je pratio mlađe suradnike kao mentore.

Što se tiče istraživanih tema i problema, moguće je bilo izdvojiti nekoliko tematskih cjelina, neovisno o samim modulima, jer su pojedina istraživanja postavljena interdisciplinarno (na primjer uključuju sociološku, psihološku, općekulturološku, povijesnu ili tehnološku dimenziju, što je uvjetovalo uključivanje stručnjaka iz drugih područja, pored informacijskih znanosti, u mentorske timove). To je nesumnjivo pridonijelo kvaliteti samih istraživanja i teorijsko-metodološkog okvira koji je bilo moguće primjenjivati i provjeravati. Među obranjenim doktoratima, osam ih obrađuje probleme povezane s obradom građe i informacija iz motrišta formalne i sadržajne obrade te novih paradigmi koje izrastaju na temelju primjene novih tehnologija u obradi informacija. Jedan je doktorat postavio temelje za teorijsko-metodološki model upravljanja zaštitom pisane baštine, dva su se bavila pitanjima vrednovanja zbirke i utjecaja knjižnice na zajednicu. Jedan je doktorat bio usmjeren na problematiku upravljanja sustavima e-učenja, a jedan se bavio metodologijom vrednovanja unutar određenog područja. Povijesne teme obrađivane su suvremenom metodologijom i usredotočile su se na neotkrivene ili nedovoljno obrađene probleme u vezi s razvojem i utjecajem tiskarstva i knjižarstva na kulturu čitanja – tri doktorata, a dva su doktorata iz perspektive arhivističkog pristupa i metoda obradila pitanja povezana s glazbenim životom u Zadru i institucijama i građom za vrijeme druge austrijske uprave u Dalmaciji. Korištenjem, informacijskim ponašanjem i informacijskom pismenošću bavilo se osam, a raznim vidovima nakladništva šest doktorata. Među obranjenim sinopsisima prihvaćene su sljedeće tematske skupine: problematika suvremenog nakladništva – tri teme, ponašanje korisika pri pretraživanju informacija – četiri teme, specifični vidovi djelovanja u knjižnicama – dvije teme, izdavačka i tiskarska djelatnost iz povijesnog motrišta – jedna tema, upravljanje posebnim zbirkama – jedna tema, a jedna je tema povezana s novinarstvom.

Kada se čak i na ovoj razini uvida u teme sagleda odabir problema za koje su se zainteresirali doktorski studenti, razvidno je da je riječ o neistraženim temama, ne samo u Hrvatskoj, te da su korištene pažljivo odabrane i prethodno provjeravane metode, osobito one kvalitativne prirode. Objavljeni radovi povezani s temama doktorata (gotovo redovito u suradnji s mentorima) i prisutnost studenata na domaćim i međunarodnim konferencijama na kojima su izlagali, govore u prilog tomu da je u svojih prvih desetak godina postojanja doktorski

studij „Društvo znanja i prijenos informacija“ uspio zainteresirati studente za nove teorijsko-metodološke pristupe, neobrađene teme te ih pripremio za aktivno djelovanje u znanstvenoj i stručnoj zajednici.

Umjesto zaključka

Poslijediplomski doktorski studij „Društvo znanja i prijenos informacija“ izravno je povezan sa znanstvenim aktivnostima djelatnika Odjela za informacijske znanosti u Zadru i Odsjeka za informacijske znanosti pri Filozofskom fakultetu u Osijeku (projekti, znanstvena suradnja i razmjena, znanstveni skupovi i dr.). Svojim projektima studiju pridonose i vanjski suradnici koji sudjeluju u nastavi i mentori su ili sumentori doktorandima (npr. Anne J. Gilliland s UCLA-a, Carol Kulthau, prof. emerita sa Sveučilišta Rutgers, Colleen Cool sa Sveučilišta Quinns).

Jedan broj doktorskih radova izravno je bio povezan sa znanstvenoistraživačkim projektima koji su bili aktualni u vrijeme pokretanja i prvih godina dokorskog studija, a koje je financijski podupiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH od 2007. do 2013., okupljenima oko znanstvenog programa Organizacija, interpretacija i očuvanje hrvatske pisane baštine: Digitalna knjižnica hrvatske baštine tiskane do 1800.: izvedbene pretpostavke (glavni istraživač: Z. Velagić), Hrvatska pisana baština: teorijske i tehnološke pretpostavke organizacije i zaštite (glavna istraživačica: T. Aparac-Jelušić, poslije D. Hasenay) i Knjižna baština u fondovima hrvatskih knjižnica: izazovi otkrivanja i interpretacije (glavna istraživačica: D. Sečić, poslije J. Lakuš).

Uz taj program bila su odobrena i dva samostalna znanstvena projekta: Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske (glavni istraživač: S. Jelušić) i Vrednovanje knjižničnih službi i usluga: akademske i narodne knjižnice (glavna istraživačica: K. Petr Balog) u sklopu kojih je također obranjeno nekoliko doktorata.

Nakon 2014. studente i postdoktorande uključivalo se u nove razvojne i znanstvene projekte zadarskog Odjela, dva domaća:

- Izrada, objavljivanje i održavanje nacionalnog pravilnika za katalogizaciju (arhivske, knjižnične i muzejske građe), 2014. – 2019. (nositelj programa: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, financijski podupire Ministarstvo kulture RH)

- Digitalizacija, bibliografska obrada i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom, 2016. (voditeljica: Marijana Tomić, financijski podupire Ministarstvo kulture RH)

te jedan međunarodni:

- Informacijska pismenost *online* – razvoj višejezičnih otvorenih obrazovnih resursa koji odražavaju multikulturne aspekte / Information Literacy Online – Developing Multilingual Open Educational Resources Reflecting Multicultural Aspects (ILO), 2016. – 2019.; projekt financiran iz europskih fondova (Erasmus+, K2) (voditelj: Stefan Dreisiebner, lokalna voditeljica: Ivanka Stričević).

Na planu izvođenja i uključivanja studenata i postdoktoranada u razvojne i znanstvene projekte vidljiv je i nadalje doprinos osječčkog Odsjeka koji vodi ili sudjeluje/sudjelovao je u sljedećim razvojnim i znanstvenim projektima:

- Informacijske potrebe oboljelih od Alzheimerove bolesti i članova njihovih obitelji, 2016. – 2018. (voditeljice: S. Faletar Tanacković i K. Petr Balog (financira Sveučilište u Osijeku)
- European information science education: encouraging mobility and learning outcomes harmonization – EINFOSE, 20016. – 2018. (osam europskih sveučilišta u polju KIZ/IZ; voditeljica T. Aparac-Jelušić)
- ARKWORK – Archaeological practices and knowledge work in the digital environment (COST project; sudionica projekta: S. Faletar Tanacković)
- Istraživanje informacijskog ponašanja mladih pri pretraživanju zdravstvenih informacija putem mobilnih uređaja (projekt je financiralo Sveučilište J. J. Strossmayera u 2016. godini; voditelj projekta: I. Martinović)
- High-Performance Modelling and Simulation for Big Data Applications – cHiPSet (ICT COST projekt (2015. – 2019.; sudionica projekta: A. Papić)
- Novinska građa kao izvor znanstvenih informacija u društvenim i humanističkim znanostima (projekt je financiralo Sveučilište J. J. Strossmayera u 2013./2014. godini; voditeljica projekta: M. Krtalić)
- COST projekt E-READ: Evolution of reading in the age of digitisation (2016. – ; Z. Velagić imenovan je u upravni odbor projekta; članovi radnih skupina: J. Selthofer i T. Jakopec).

Posljednjih se godina intenziviralo sudjelovanje u domaćim i međunarodnim tijelima poput Digitalne istraživačke infrastrukture za umjetnost i humanistiku u Republici Hrvatskoj (DARIAH-HR), Međunarodnom centru za arhivistička istraživanja (International Centre for Archival Research – ICARUS) i njegovu hrvatskom ogranku (ICARUS-HR), Međunarodnom udruženju knjižničarskih društava i ustanova (International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA), Hrvatskom knjižničarskom društvu (HKD), Hrvatskom informacijskom i dokumentacijskom društvu (HIDD), Udruženju za informacijsku znanost i tehnologiju (Association for Information Science and Technology – ASIST), Europskom udruženju za znanost i obrazovanje u knjižničnoj i informacijskoj znanosti – EUCLID).

Studenti tijekom studija sudjeluju na skupovima koje organiziraju ili suorganiziraju Odjel iz Zadra i Odsjek iz Osijeka, poput AKM: Seminara Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, LIDA: Libraries in the Digital Age, PUBMET: Conference on Scholarly Publishing in the Context of Open Science, ISI: International Symposium of Information Science, ISIC: the information behaviour conference: Information Seeking in Context, FEIS – Future of Education for Information Professionals. Ljetne škole Summer School in the Study of Old Books, Summer School in the Study of Historical Manuscripts i Summer School in User Studies imaju status doktorskih škola, dok su International Conference on Publishing Trends and Contexts, Conference and School on Records, Archives and Memory Studies i Conference and School on Authority, Provenance, Authenticity, Evidence, ujedno doktorske škole i međunarodne konferencije.

Dublje analize razvojnih i znanstvenih projekata te aktivnosti u domaćim i međunarodnim tijelima, objavljenih radova i drugih vrijednih podataka, pokazale bi koliko je doktorskih studenata i postdoktoranada, ali i mlađeg nastavnog naraštaja aktivno uključeno u vođenje i sudjelovanje u znanstvenim i razvojnim projektima, a potekli su s dokorskog studija „Društvo znanja i prijenos informacija“. To je nesumnjivo, uz niz objavljenih radova, uredničke doprinose i aktivno sudjelovanje u domaćim i međunarodnim udrugama, jedan od najvećih doprinosa koji je polučio studij tijekom deset godina svojeg djelovanja.

LITERATURA

- APARAC-JELUŠIĆ, T. (2016). *New approaches, structural and organizational changes in the PhD programme in LIS/IS*. U M. Seadle et al. (ur.) *Educating the profession: 40 years of the IFLA Section on Education and Training*. Berlin; Munich: De Gruyter Saur. Str. 68–83.
- ÅSTRÖM, F. (2008). Formalizing a discipline: The institutionalization of library and information science research in the Nordic countries. *Journal of Documentation*, 64, 5, 721–737.
- Bergen Communiqué*. (2005), https://www.moveonnet.eu/institutions/documents/bologna/bergen_communique.pdf/view (12-12-2018).
- BAUER, A. (1980). In Memoriam Boži Težaku. *Informatologia Jugoslavica*, 12 (3/4), 13–15.
- BUTCHER, J. i SIEMINSKI, S. (2006). The challenge of a distance learning professional doctorate in education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 1 (21), 59–69.
- CASSUTO, L. (2013). Ph.D. Attrition: How Much Is Too Much?: A disturbing 50 percent of doctoral students leave graduate school without finishing. *The Chronicle of Higher Education*, 1, <https://www.chronicle.com/article/phd-attrition-how-much-is/140045> (12-12-2018).
- GOLDE, C. M. i DORE, T. M. (2001). *At cross purposes: What the experiences of today's doctoral students reveal about doctoral education*. Philadelphia: Pew Charitable Trusts.
- HARTNETT, R. T. i KATZ, J. (1977). The education of graduate students. *The Journal of Higher Education*, 48(6), 646–664.
- HURT, C. D. (1992) The Future of Library Science in higher education: A crossroads for Library Science and Librarianship. *Advances in Librarianship*, 16, 153–181.
- Izvešće. (2017). *Izvešće stručnog povjerenstva o reakreditaciji poslijediplomskoga doktorskog studija Društvo znanja i prijenos informacija Sveučilišta u Zadru*, http://www.unizd.hr/Portals/70/docs_novi_web_1/2_docs/phd/Reakreditacija_doktorski_studij_izvjesce_travanj2017.pdf (12-12-2018).
- KRITOVAC, D. (1991). Doktorske disertacije iz informacijskih i srodnih znanosti na Sveučilištu u Zagrebu: 1972. – 1990. *Informatologia*, 23 (3), 129–134.
- London (2007). London Communiqué: Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world. Bruxelles: AHEA, http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/2007_London_Communique_English_588697.pdf (12-12-2018).

- MACDOUGALL, J. i BRITAIN, J. M. (1993). Library and Information Science education in the United Kingdom. *ARIST*, 28, 361–390.
- MEZICK, E. i KOENIG, M. D. E. (2008). Education for Information Science. *ARIST*, 42, 593–624.
- MUÑOZ-CAÑAVATE, A. i LARIOS-SUÁREZ, V. (2017). Postgraduate studies in Librarianship and Information Science in Spain. *Education for Information*, 33 (3), 153–169.
- ORTIZ-REPISO, V. (2015). Rethinking Library and Information Studies in Spain: crossing the boundaries. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 35, 1–13, <http://bid.ub.edu/en/35/ortiz.htm> (12-12-2018).
- PEČARIĆ, Đ. (2011). *Development of Information Sciences in Croatia. Bibliometric analysis of doctoral dissertations in Information Sciences from 1978 to 2009*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing. (published PhD)
- PEHAR, F. i APARAC-JELUŠIĆ, T. (2012). On the origins and development of Information Sciences as an academic and research field in Croatia. U T. Carbo i T. Bellardo Hahn (ur.) *International Perspectives on the History of Information Science and Technology* (pp. 74–82). Medford: Information Today.
- Prijedlog. (2008). *Prijedlog programa i izvedbenog plana interdisciplinarnog dokorskog studija u području društvenih znanost*. Priredili T. Aparac-Jelušić i Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru (polupublikacija).
- SEADLE, M. et al. (ur.). (2016). *Educating the profession: 40 years of the IFLA Section on Education and Training*. Berlin; Munich: De Gruyter Saur.
- SUGIMOTO C. R., RUSSELL, T. G. i GRANT, S. (2009). Library and Information Science doctoral education: The landscape from 1930-2007. *Journal of Education for Library and Information Science*, 3 (50), 190–202.
- SURSOCK A. i SMIDT, H. (2010). *Trends 2010: a decade of change in European Higher Education*. EUA Publications, http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/publications/eua_trends_2010.pdf (12-12-2018).
- TUĐMAN, M. (2007). Božo Težak and the development of information science. U Đ. Težak (ur.). *Professor Božo Težak: torch bearer for science* (str. 257–271). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- UGRIN, J. C., ODOM, M. D. i PEARSON, J. M. (2008). Exploring the importance of mentoring for new scholars: A social exchange perspective. *Journal of Information Systems Education*, 19 (3), 343–350.
- Vodič. (2016). *Društvo znanja i prijenos informacija: Vodič kroz studij*. Poslijediplomski doktorski studij u području društvenih znanosti, polje informacijskih

- i komunikacijskih znanosti. Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti, http://www.unizd.hr/Portals/70/docs_novi_web_1/2_docs/phd/vodic/Vodic_Drustvo%20znanja_Hr.pdf (12-12-2018).
- WINKLER, G. (2009). *EUA Council for doctoral education*, <http://www.eua.be/cde/Home.aspx> (12-12-2018).
- World guide. (2007). *World Guide to Library, Archive and Information Science education*. Third new and completely revised edition. A. Schniederjürgen (ur.). Berlin; Boston: KG Saur.

MREŽNA MJESTA

- Department of Library and Information Science, Faculty of Arts, VCommenius University in Bratislava, <https://fphil.uniba.sk/en/katedry-a-odborne-pracoviska/department-of-library-and-information-science/> (12-12-2018).
- European Higher Education Area (EHEA), <http://www.ehea.info/> (12-12-2018).
- Faculty of Communication Sciences, Tampere University and Tampere University of Applied Sciences, http://www.uta.fi/sis/en/doctoral_studies.html (12-12-2018).
- Humanities in the European Research Area (HERA), <http://heranet.info/> (12-12-2018).
- Study portals, PhD programmes, <https://www.phdportal.com/search/#q=ci-30|di-108|lv-phd|tc-EUR> (12-12-2018).
- Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, <http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/hr/images/stories/poslijediplomski/brosura%20pds%20ik%20znanosti%20ffzg.pdf> (12-12-2018).
- Information School, University of Sheffield, https://www.sheffield.ac.uk/polo-poly_fs/1.786211!/file/ISPHD12pp2018-WEB.pdf (12-12-2018).
- Institut für Bibliotheks- and Informationswissenschaft, Humboldt Universität, Berlin, <https://www.ibi.hu-berlin.de> (12-12-2018).
- Institut of Information studies and librarianship, Faculty of Arts, Charles University, Prague, https://www.ff.cuni.cz/home/research/departments_research_profiles/institute-information-studies-librarianship/ (12-12-2018).
- Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru, http://www.unizd.hr/Portals/0/sluzba_pds/vodici/Vodic_Drustvo%20znanja_Hr.pdf (12-12-2018).
- Postgraduate research in Library and information management, Wolverhamp-

ton University, <https://courses.wlv.ac.uk/course.asp?code=GK005R01UVD>
(12-12-2018).

School of Mathematics, Computer Science & Engineering, Department of Library & Information Science, City University London,
<https://www.city.ac.uk/courses/research-degrees/library-and-information-science> (12-12-2018).

NEW APPROACHES TO PhD PROGRAMS IN THE FIELD OF INFORMATION SCIENCES

KEYWORDS:

PhD programs, Information Sciences – PhD programs, Croatia – development of PhD programs in Information sciences, University of Zadar – PhD program in Information Sciences

ABSTRACT

In this paper we discuss new approaches to PhD programs in the field of Library and Information Science, with a focus on Croatia and a detailed overview of the program “Knowledge society and Information Transfer” which has been offered since 2008 at the Department of Information Sciences at the University of Zadar. Beside sketching the basic trends in Europe and worldwide, special attention is paid to motivation, design, development and outcomes of the PhD program in Zadar. Since its beginnings, this program has been advocating a close cooperation with colleagues from Osijek and foreign academic partners with the goal of empowering teaching and research base of the Croatian information science field. Data about PhD students, defended PhD theses and sinopsyses, students’ participation at national and international conferences and summer schools are presented as well as scientific and development projects which include PhD students, postdoctoral researchers and their mentors.